

Οι Ήρωες τῆς Κρήτης μας

Η ΜΟΡΦΗ ΤΟΥ ΔΑΣΚΑΛΟΓΙΑΝΝΗ

Τῆς Κας ΑΝΘΟΥΛΑΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗ-ΧΡΙΣΤΟΥΛΑΚΗ
Προϊσταμένης Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Κρήτης

Τὸν ἥρωα Δασκαλογιάννη γνωρίζομεν ἀπὸ τὴν μονοεικὴν φωτογραφίαν, ἣ ὁποία δεῖα συνεχῶν ἀνατυπώσεων ἐφθοσε μέχρις ἡμῶν. Ἐάν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι, τὴν ἐποχὴ καθ' ἣν ἔζησε καὶ ἐμορφώθη σεν οὗτος, δέν εἶχεν ἐφευρεθῆ ἡ φωτογραφία, εὐκόλως συμπεραίνομεν, ὅτι πρόκειται περὶ προσωπογραφίας. Γεννηθεὶς λοιπὸν τὸ ἐρώτημα, ἐάν ὁ ζωγράφος ἀπέδωκε πιστῶς τὴν μορφήν του καὶ ἐάν εἶχε, ὡς πρότυπον, τὸν ἴδιον τὸν Δασκαλογιάννην ἢ ἐξωγράφησε τούτον φανταστικῶς ἐξ ἀφηγήσεων.

Ὁ Δασκαλογιάννης ἐγεννήθη περὶ τὸ 1730 καὶ ἐμορφώθη τὴν 17ην Ἰουλίου Ἰουνίου 1771, εἰς ἡλεκίαν ἐπομένως 41 ἐτῶν. Ἡ μορφή τὴν ὁποία γνωρίζομεν εἶναι ἀνδρῶς, ἀγοντος ἡλικίαν τουλάχιστον 50 ἐτῶν.

Συνεπῶς ὁ ζωγράφος ἀπεικόνισε τούτον ἐξ ἀφηγήσεων.

Ἐν ἴδιω μὲν πῶς περιγράφει τὸν Δασκαλογιάννην ὁ Παῦλος Βλαστός, κατὰ τὴν εἰς Σφακιὰ περιηγησίαν, του περὶ τὸ 1860, ἀπὸ ἀφηγήσεων γερόντων Σφακιανῶν (Τόμος 15, σελ. 364-365)

«Ὁ περιλάλητος καὶ ἐποχὴν ἀφῆσας εἰς τὸ ἱστορικὸν Μαρτυρολόγιον τῆς δημοκρατικῆς Κρήτης Ἰωάννης ὁ Δάσκαλος ἢ Δασκαλογιάννης (ἐπωνομασθεὶς διότι ἐψάλλε εἰς τοὺς γοῦς ἐγγράμματος ὧν) ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀνώγειον Σφακιῶν, ἦτο δὲ κατὰ τὸ ἀνάστημα ὕψιπτης ὡς γίγας ὡς ἐνεθυμιούνητο ἐκατοντούτηδες καὶ ἄλλοι κατὰ τὰ ποιεῖσιν, ὅτι κατὰ τὸ 1860 ἐπερωθῆσαν τὰ Σφακιὰ. Ἐραῖος τὴν ὄψιν καὶ γλυκύτατος, εὐπροσῆγυρος, ρωμαλέος, πὸ στήθος εὐρύσταρτος καὶ θαύσης, αἰ ξανθοὶ τρίχες τοῦ στήθους του ἦσαν μακροὶ καὶ πῆς κεφαλῆς του ὁμοίως ξανθοὶ καὶ μακροὶ τὰς ὀφθαλμοὺς ἐπέκειντο εἰς δύο πλεξίδας αἰ ὅποιας κατῆρχοντο ἐξ ἀμφότερων τῶν ὤμων ἐπὶ τοῦ στήθους του καὶ πότε ἐπὶ τῆς ράχως του ὅπερ ἐνομιζέτο σπολίσμος τῆς εποχῆς ἐκείνης. Ἐφόρει κατὰ τὰς εἰρητὰς καὶ πατηγῆρες ἐπὶ κεφαλῆς καλπόκιον καὶ μέγα ἐπαινώφορον (μπούρρουν) παρφοροῦν με ὁμοιοχρῶς φούγγιαν ἐν τοῖς κρασιδαῖς αὐτοῦ. Ὑποδήματα δὲ τὰ λευκὰ διπλά στεβάλα, καθ' ἕνα δὲ συνέκειτο ἐξ ἑνὸς παμορσίου (προβιάς) δεῖτε ὅσον μέγα καὶ ὅν ἦτο τὸ δέριμα δέν ἐξήρκε, εἰς κατασκευὴν τοῦ

ζεύγους τῶν ὑποδημάτων, ὡς συνήθως παρ' ἄλλοις συμβαίνει.

Περὶ τῆς μορφῆς του ἀμεῶς του καὶ ἀνδρείας του διηγοῦνται καὶ τὰ ἑξῆς: «Ὁ τε τοὺς θάοις πρέχοντας συλλομβόμενος ἐκ τῆς οὐρῆς καὶ τοὺς ἔσπενεν ὡς ἀρνίον». Ὅτε κατερχόμενος ποτὲ πειζός, τὸν δὲ ἡμίονον αὐτοῦ ἔχων φορτωμένον αἰγῶν, ἀπὸ τῆς θέσι, Πλάκκα τῆς Ἰμριπρωτικῆς φάραγγος (ἢ πλάκκα δ' αὕτη ἦτο μέγιστος ἐπίπεδος λίθος ριζομετός, τὸν ὅποιοι οἱ Τούρκοι στρατιῶται, τὸ 1869 κατέστρεψαν διαμελίσαντες χρησιμοποίησαντες τὰ τεμάχεια αὐτῆς πρὸς ἐπιδιόρθωσιν τῆς ὁδοῦ ταύτης) ὁλοσθῆσαν τος τοῦ ἡμεῶν ἤεχισσε νὰ κρημνίζετο, πρὸς τὴν φάραγγα ὅτι ὁ Δασκαλογιάννης ἀστρατηαῖος συλλομβόμενος αὐτόν ἐκ τῆς οὐρῆς καὶ ἀνοισύρει ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τὸν κενδυγύσαντα ἡμίονον του καὶ

πρὶν προσφθίσαι οἱ συνοδοὶ πύρι, του γὰ τὸν ὑποδοθῆσιν οἱ ὅποιοι φθάσαντες εἰς Ἐμπρόσγειλα, διηγοῦντο τὸ ἀνδραγάθημα τοῦ Δασκαλογιάννη.

Πιθανῶς εἰς τὴν περιγραφὴν νὰ ὑπάρχη ὑπερβολή, ἀπορεύουσα ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ Σφακιανοί, ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὸ μέγεθος τῆς ἀνδρείας καὶ τὸ ὕψος τῆς θυσίας τοῦ Δασκαλογιάννη, τὸν περιέγραφον ποιοῦντα καὶ κατὰ τὴν μορφήν τοῦ σώματος πρέπει ὅμως νὰ δεχθῶμεν ἀνεπιφυλάκτως, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἀνδρῶς ἰσχυροῦ καὶ δυνατοῦ, ἀποψίν, τὴν ὁποία ἐνίσχυσε ἡ περιγραφή ἀπὸ διαφόρους περιηγητῶν, Σφακιανῶν ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀπὸ τὸ πρῶτον δὲ τοῦ Ἀληθάκη (σετχ. 208 — 212 καὶ 215—216) ἐξάγαμεν τὸ συμπέρασμα ὅτι ὄντως οἱ ἄνδρες τῆς ἐποχῆς τοῦ 18ου αἰῶνος ἦσαν γίγαντες.

Ἐν τῇ Ἀσκύφου πρεμαζώνοντι στρατιῶτες ἀνδρειωμένοι

καὶ μπογαράδες καὶ λιγναί, με τῇ μακρῆς χερουκίλες καὶ με τὰ στήθεια τ' ἀνοχτά, καὶ με τῇ ποδαρούκίλες με τὰ μακρὰ τωνε σκουλιὰ, με τῇ περικουκίλες τὰ μπέβεα τὰ τὰ μολλορά καὶ πο' ἀνοχταῖς κουτάλες

Ἐν τῇ ράχη ἕνα σάκκουλο με τὰ χοντρά βαστάγια, καὶ καμινῶ ὁ ξαργουτου νὰ βάνη δυὸ κρεμάγια

Τὴν ἀποψίν ἐνίσχυσε ἐπίσης καὶ ἡ εἰς τὸ Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον Κρήτης ἐκτεθειμένη «ζώνη τοῦ Δασκαλογιάννη» (μετοξένη, μήκους πέντε μέτρων, πλάτους 0,26 ἐκ. καὶ βάρους 560 γραμμάρων, ἑκοστῶν, δὲ ἄκρον εἰς μήκος 0,68 ἐκ. χρυσοῦφαντον) ἣ ὁποία ἀπῆτε μεγίστην ὀσφίν διὰ γὰ περιτυλῆται καὶ τὴν ὄψιν δέον νὰ θεωρησῶμεν γυνήσιον, ὡς ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ τῆς προαλεῦσεως τῆς.

Ἡ ζώνη αὕτη εἶχε δωρηθῆ ὑπὸ ἐγγονῆς τοῦ Δασκαλογιάννη εἰς τὸν ἱερόν ναόν Ἀγίου Ἰωάννου Σφακιῶν, ἕνα μνημονεῦται ὁ ποιητὴς τῆς καθ' ἐκαστὴν λειτουργίαν, ἣ ἐκκλησιαστικῆς ἀνάγκης ἐπὶ ὅσον οἰκονομικὴν ἀνάγκην ἐπέωλησε ταύτην διὰ τοῦ ἱερέως τῆς Γεωργίου Παλιράκη τὸ ἔτος 1899 εἰς τὸν ἐν Πολιμασῶρα Σελίου χρυσοχόον Ἰωάννην Ἀλιφεῆρην, ὅστις ἠγόρασε ταύτην ἀπὸ δύο χρυσοῦν εἰκασοφράγκων (ναπαλαιῶν) καὶ τὴν ἐδώρησε τὸ ἔτος 1949 εἰς τὸ Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον Κρήτης.

Συγκρίναντες τὴν μορφήν τῆς φωτογραφίας με τὴν περιγραφὴν τοῦ Παύλου Βλα-

στοῦ, συμπεραίνομεν, ὅτι ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον, ὁ ζωγράφος ἐπληγίσωσε τὸ πρότυπον ἀποδώσας τὴν ὡραιότητα καὶ γλυκύτητα πῶν χαρακτηριστικῶν, χωρὶς νὰ ἀποκλείωμεν τὴν περίπτωσιν, ὅτι τὸ πραγματικὸν πρόσωπον τοῦ ἥρωος ἦτο ἴσως διάφορον τοῦ εἰκονιζομένου.

Φυσικῶς λοιπὸν ἦτο νὰ ἀκολουθῆσαι πεσπῶς οἱ Σφακιανοὶ ἕνα ποιοῦτον ἄνδρα, ὅστις εἶχεν ἐπιβληθῆ εἰς τὰς ψυχὰς των με τὴν μορφοῦσιν τὴν ὡραιότητα, τὴ γλυκύτητα, τὸ παρῶσθημα καὶ τὸν πλοῦτον, καὶ νὰ θυσιασθῶσι μετ' αὐτοῦ, ἣ θυσία τῶν ὁπῶν ἀπετέλεσε πηγὴν διδαγμάτων, διὰ τοὺς μεταγενεστέρους.

ΑΝΘΟΥΛΑ ΠΑΠΑΔΑΚΗ
ΧΡΙΣΤΟΥΛΑΚΗ
Προϊσταμένη
Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Κρήτης

**Κινηματογραφικὲς
Μηχανὲς λήψεως καὶ
ΠΡΟΒΟΛΗΣ
Π. ΦΡΑΓΚΟΥΛΑΚΗΣ**

Κ
Α
Φ
Ε
Δ
Ε
Σ

Π
Ο
Ρ
Τ
Ο
Κ
Α
Λ
Λ
Δ
Ε
Σ

Ε
Η
Ρ
Ο
Ι

Κ
Α
Ρ
Π
Ο
Ι

Τ